

9. Чорна Л.О., Швед В.В., Повар В.В. До питання про теоретичні аспекти забезпечення ефективності діяльності банків. *Подільський науковий вісник*. 2021. №3-4. С. 50-55

Омельченко О.В., старший викладач
кафедри бізнесу і права
Вінницький інститут Університету «Україна»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5121-0222>
Ризванюк А.П., магістрант
спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
Вінницький інститут Університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2024-33-4>

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

THE ROLE OF FINANCIAL RESOURCES AT THE ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF MILITARY OPERATIONS AND UNCERTAINTY OF THE ECONOMIC ENVIRONMENT

Анотація. У статті досліджено роль фінансових ресурсів як визначального чинника забезпечення стабільного функціонування підприємства в умовах військових дій та економічної невизначеності. Розкрито специфіку формування та управління фінансовими потоками на підприємстві, окреслено основні виклики, з якими стикаються господарюючі суб'єкти, зокрема нестабільність надходжень, зростання витрат, інфляційний тиск і ризики втрати активів. Особливу увагу приділено необхідності впровадження стратегічного фінансового управління, антикризового планування та гнучкої моделі розподілу ресурсів. У статті також наведено практичні рекомендації щодо оптимізації фінансових потоків, підвищення ліквідності та забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємства в умовах зовнішніх загроз і трансформацій економічного середовища.

Ключові слова: фінансові ресурси, грошові потоки, підприємство, воєнний стан, економічна невизначеність, стратегічне управління, фінансова стійкість, антикризове планування.

Abstract. The article examines the role of financial resources as a determining factor in ensuring the stable functioning of an enterprise in the context of military operations and economic uncertainty. The specifics of the formation and management of financial flows at an enterprise are revealed, the main challenges faced by business entities are outlined, in particular, instability of revenues, cost growth, inflationary pressure and risks of asset loss.

Particular attention is paid to the need to implement strategic financial management, crisis planning and a flexible model of resource allocation. The article also provides practical recommendations for optimizing financial flows, increasing liquidity and ensuring long-term financial stability of the enterprise in the face of external threats and transformations of the economic environment.

Keywords: financial resources, cash flows, enterprise, martial law, economic uncertainty, strategic management, financial stability, crisis planning.

Постановка проблеми. Актуальність теми «Роль фінансових ресурсів на підприємстві в умовах військових дій та невизначеності економічного середовища» зумовлена гострою потребою в забезпеченні стабільного функціонування суб'єктів господарювання в умовах кризових викликів. Повномасштабна війна в Україні, інфляційні процеси, порушення логістичних ланцюгів та обмежений доступ до джерел фінансування суттєво ускладнюють діяльність підприємств. У цих умовах фінансові ресурси набувають стратегічного значення, оскільки забезпечують ліквідність, підтримку операційної діяльності, виконання зобов'язань і створення резервів для виживання та розвитку.

Фінансове управління у таких умовах повинно бути не лише оперативним, але й гнучким, здатним адаптуватися до стрімких змін у зовнішньому середовищі. Саме тому дослідження ролі фінансових ресурсів у періоди невизначеності є вкрай важливим як для збереження життєздатності підприємств, так і для підтримки економічної стійкості держави загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління формуванням фінансових ресурсів і засад управління грошовими потоками на підприємстві досліджували вітчизняні фахівці, з-поміж яких І. Бланк, Ю. Верланов, О. Гончар, Н. Дуброва, Ю. Коваленко, А. Козловський, О. Попова та інші.

Виклад основного матеріалу. Фінанси підприємства відіграють ключову роль у забезпеченні його стійкості та функціонування в умовах економічної невизначеності, спричиненої війною в Україні. Невизначеність охоплює різні аспекти – від нестабільності постачання ресурсів і зміни ринкових умов до перебоїв у фінансових потоках та зростання ризиків неплатоспроможності. За таких умов основним завданням фінансів підприємства є забезпечення ліквідності, своєчасне виконання фінансових зобов'язань та створення необхідних резервів для стабільного продовження операційної діяльності. Фінансові ресурси стають основним інструментом для оперативного реагування на кризові ситуації та підтримки виробництва чи надання послуг в умовах обмежених можливостей.

У воєнний час особливо актуальним є питання фінансового планування та управління ризиками. Нестабільна макроекономічна ситуація, інфляція, порушення логістичних ланцюгів та відтік капіталу вимагають від підприємств гнучкого та швидкого перерозподілу фінансових ресурсів. Зокрема, важливою є оптимізація грошових потоків, зниження витрат, мінімізація фінансових ризиків та підтримка стабільного рівня обігового капіталу. Також значну роль відіграє диверсифікація

джерел фінансування через залучення грантів, пільгових кредитів та інвестиційних програм підтримки, особливо з боку держави та міжнародних донорів.

В умовах війни фінанси підприємства виконують стратегічну функцію не лише у забезпеченні виживання бізнесу, а й у підтримці економічної стійкості країни загалом. Підприємства, які продовжують роботу, інвестують у відновлення інфраструктури, підтримують зайнятість населення та забезпечують надходження податків до бюджету. Це підкреслює необхідність розробки антикризових фінансових стратегій, які включають короткострокове реагування на виклики війни та довгострокове планування для відновлення та розвитку післявоєнної економіки.

Таким чином, у сучасних реаліях війни в Україні фінанси підприємств відіграють визначальну роль як інструмент адаптації до нових умов, підтримки життєздатності бізнесу та створення передумов для економічного відновлення. Гнучкість у прийнятті фінансових рішень, ефективне управління ресурсами та тісна співпраця з державою й міжнародними партнерами є ключовими чинниками, що дозволяють підприємствам вистояти у кризових умовах і закласти основу для стійкого розвитку у післявоєнний період.

До основних особливостей функціонування фінансів підприємств в умовах війни слід віднести [1]:

- зміни у фінансових потоках, спричинені військовими діями (зниження надходжень, зростання витрат).
- порушення ланцюгів постачання та їх вплив на фінансові ресурси.
- ризики втрати активів, руйнування інфраструктури та необхідність створення фінансових резервів для непередбачуваних обставин.
- фактори інфляції, коливання валютного курсу та їх вплив на капітал підприємства

Фінансові виклики підприємств в умовах невизначеності є складним і багатогранним процесом, що посилюється особливо під час воєнних дій або економічної кризи. Такі виклики вимагають адаптації фінансових стратегій для виживання та подальшого розвитку бізнесу. Серед основних викликів варто виокремити наступні (рис. 1):

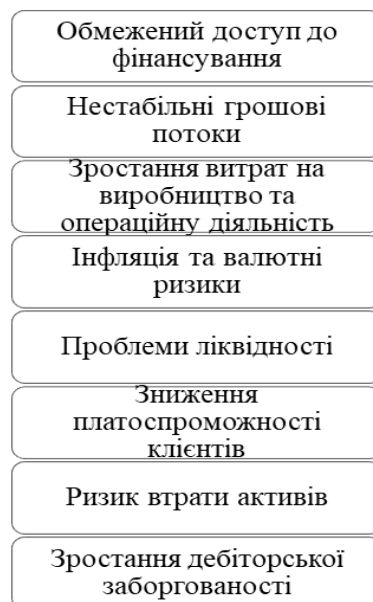

Рис. 1. Основні фінансові виклики підприємств в умовах військових дій та невизначеності економічного середовища

1. Обмежений доступ до фінансування. У період невизначеності зростають ризики для інвесторів і кредиторів. Підприємства стикаються зі складнощами у залученні зовнішніх ресурсів через високі процентні ставки за кредитами, обмеження банків у видачі позик або недостатність державної підтримки. Багато фінансових інституцій вважають підприємства надто ризиковими, що обмежує їхню спроможність рефінансувати діяльність чи залучати капітал для розвитку.

2. Нестабільні грошові потоки. Порушення ланцюгів постачання, зниження попиту на продукцію та послуги, затримки у виплатах від контрагентів призводять до перебоїв у грошових надходженнях. Це створює проблеми з покриттям операційних витрат, виплатою зарплат і виконанням фінансових зобов'язань, таких як податки чи кредити.

3. Зростання витрат на виробництво та операційну діяльність. Війна чи економічна криза призводять до зростання цін на енергоносії, сировину, логістику та транспортні послуги. Підприємства вимушені нести додаткові витрати на забезпечення безпеки, збереження активів або релокацію виробництва. Це знижує рентабельність і фінансову стійкість бізнесу.

4. Інфляція та валютні ризики. Нестабільність національної валюти та високий рівень інфляції створюють загрозу знецінення фінансових ресурсів. Підприємства, що залежать від імпорту чи експорту, стикаються з валютними коливаннями, що підвищують собівартість продукції та ускладнюють фінансове планування.

5. Проблеми ліквідності. Недостатність обігових коштів для фінансування повсякденної діяльності може призвести до касових розривів і невиконання фінансових зобов'язань. Це підвищує ризик банкрутства, особливо для малих і середніх підприємств.

6. Зниження платоспроможності клієнтів. Військові дії або економічна нестабільність погіршують фінансовий стан населення. Зниження доходів і купівельної спроможності клієнтів обмежує можливості підприємств реалізовувати продукцію та отримувати стабільний прибуток.

7. Ризик втрати активів. Під час війни значно зростає загроза фізичного знищення активів підприємства (виробничих потужностей, складів, логістичних центрів). Це вимагає додаткових витрат на їхнє відновлення або захист, що створює додаткове фінансове навантаження.

8. Зростання дебіторської заборгованості. Через складний фінансовий стан контрагентів зростає ймовірність неплатежів або затримок у розрахунках. Це створює додаткові фінансові труднощі та знижує обігові кошти підприємств.

Отже, фінансові виклики підприємств в умовах невизначеності вимагають гнучкого управління ресурсами, антикризового фінансового планування та впровадження ефективних стратегій для стабілізації діяльності.

Суть і важливість стратегій фінансового управління в умовах кризи полягає у розробленні та реалізації комплексу заходів, що мають на меті забезпечення фінансової стабільності підприємства, ефективне використання наявних ресурсів і здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища. У періоди економічної нестабільності, високої непередбачуваності ризиків та обмежених фінансових можливостей, саме стратегічне фінансове управління відіграє визначальну роль у забезпеченні життєздатності бізнесу та створенні основ для його подальшого зростання.

Фінансове управління у кризових умовах передбачає (рис. 2):

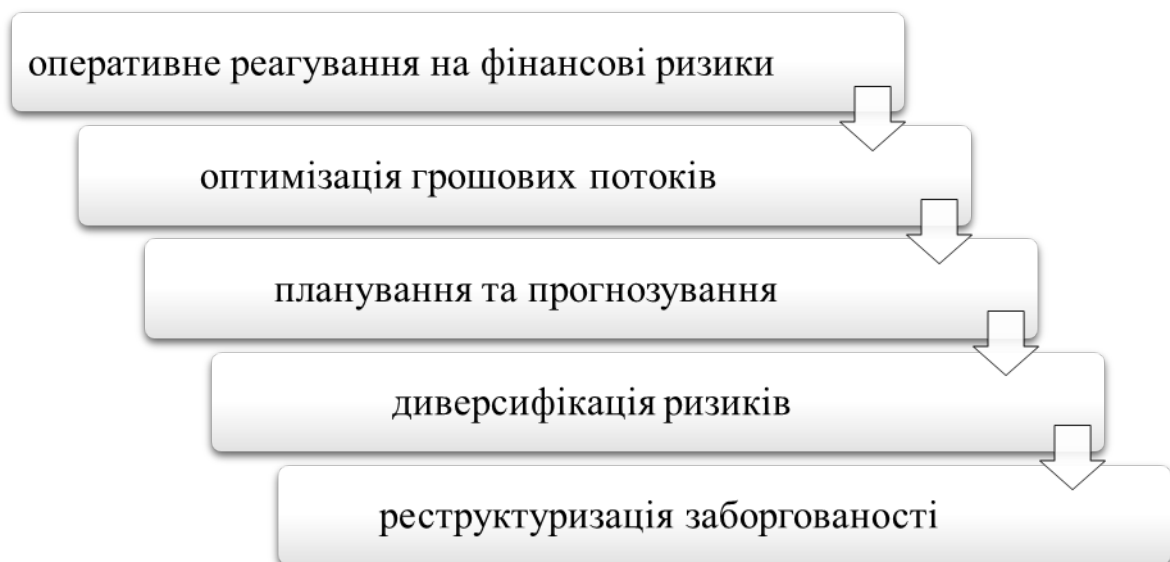

Рис. 2. Алгоритм фінансового управління у кризових умовах

- оперативне реагування на фінансові ризики: виявлення та оцінка факторів, що негативно впливають на фінансовий стан підприємства, та вжиття заходів для їх нейтралізації.

- оптимізація грошових потоків: забезпечення стабільного обігу коштів шляхом контролю за дебіторською та кредиторською заборгованістю, скорочення непотрібних витрат та підвищення ефективності використання ресурсів.
- планування та прогнозування: розробка антикризового фінансового плану, що враховує можливі сценарії розвитку ситуації, а також прогнозування потреби у фінансуванні та ліквідності.
- диверсифікація ризиків: розподіл ресурсів між різними напрямками діяльності, ринками чи фінансовими інструментами для мінімізації втрат у разі невдачі.
- реструктуризація заборгованості: взаємодія з кредиторами щодо перегляду умов позик, рефінансування або реструктуризації боргів для полегшення фінансового тиску.

Таким чином, стратегічне фінансове управління в кризових умовах є важливим інструментом забезпечення життєздатності підприємства. Воно дозволяє не лише подолати короткострокові труднощі, а й закласти основу для сталого розвитку та зростання у майбутньому.

Висновки. Отже, фінансові ресурси відіграють ключову роль у забезпеченні життєздатності підприємства в умовах військових дій та економічної невизначеності. Саме ефективне управління ними дозволяє зберігати стабільність грошових потоків, забезпечувати платоспроможність, оптимізувати витрати та формувати стратегічні резерви. У сучасних реаліях підприємства потребують гнучких, адаптивних фінансових стратегій, які враховують ризики, непередбачувані витрати та обмежений доступ до фінансування. Комплексне впровадження антикризових заходів і стратегічне планування фінансової діяльності є запорукою не лише виживання бізнесу, а й його подальшого розвитку та участі у відновленні національної економіки.

Список використаних джерел

1. Кривов'язюк І.В. Антикризове управління підприємством: навчальний посібник. 3-тє видання, доповн. і переробл. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 396 с.
2. Омельченко О.В., Вороновська І.В. Формування фінансових ресурсів і засади управління фінансовими потоками на підприємстві в умовах невизначеності економічного середовища. *Подільський науковий вісник*. 2018. № 2. С. 17-24
3. Омельченко О.В., Сідорова Р.А. Розбіжності у побудові методики аналізу показників рентабельності та результативності. *Подільський науковий вісник*. 2017. № 2. С. 81-84
4. Омельченко О.В., Сушко В.В. Теоретичні аспекти формування ціни як стратегічного інструменту управління економічною діяльністю підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2023. № 2 (26). С. 7-11
5. Омельченко О.В., Швед В.В., Штифлюк В.В. Про деякі питання оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. № 68. 2022. С. 145-150.

6. Швед В.В., Закладній О.А., Омельченко О.В. Міжнародна інвестиційна діяльність. Вінниця: «Твори», 2017. 219 с.

7. Швед В.В., Дробязко О.О. Фінансове планування на підприємствах. *Подільський науковий вісник*. 2017. №1. С. 46-49

8. Швед В.В., Ільницький М.С. Принципи фінансового менеджменту громадських організацій. *Подільський науковий вісник*. 2020. №3-4. С. 84-87. URL: <http://www.pnv.in.ua/images/Magazine/3-4-2020.pdf#page=84>

9. Швед В. В., Омельченко О. В., Мартинюк В. С. Концептуальні та методологічні підходи до визначення стійкості фінансового стану підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2024. № 1. 29 с. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.1.2>

10. Швед В., Свиридюк Я. Теоретико-методичні засади визначення фінансової ефективності на підприємстві. *Матеріали VII Міжнародної науково - практичної інтернет - конференції.: Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку*. 2011. С. 83-85